

ZÁVĚRY Z JEDNÁNÍ SEKCE A

MIROSLAV SOMR

Obsahová členitost diskusních vystoupení a široký záběr diskutovaných problémů sekce Metodologické problémy pedagogického výzkumu včetně oblasti metodiky výuky cizích jazyků dokumentovaly, že metodologické hledisko ve své časové dimenzi vede k objektivnímu rozlišení pozitivních trendů od akcidentálních jevů, ke snaze vylhnout se povrchnímu paušalizování. To jsou hlavní trendy současnosti.

Základní otázka, která měla být nastolena, tj., co je potřeba zásadně změnit, jaký pohled do budoucnosti nastavuje naše přítomnost pedagogické vědě, však zůstala jen v okruhu teoretických úvah. Na druhé straně se prokázalo, že cesta vědeckého výzkumu přece jen zahajuje diskusi nejen s výhledem do budoucnosti, ale také k pochopení společenskosti a významu kvality vzdělávání, procesu celoživotního učení v širších souvislostech. Má-li nastoupit na arénu nového projektu učící se společnost, pak se musí hladina naše poznání hlouběji ponořit do reality současnosti a oddělit šerosvit pravdy a klamu od podstaty poznávacího procesu a jeho vnitřní logické struktury.

Současnost nám dává nejenom široký prostor k zamyšlení, ale také možnost analyzovat naše myšlenkové dědictví, zařadit ho do kontextu evropského kulturního dění. Pedagogický výzkum musí reflektovat postoj k těmto tradicím a přinést na tuto cestu světlo nové reality, nových prožitků i perspektiv.

Široce otevřený prostor k diskusi, který byl meritem jednání v této sekci, prokázal, jak důležité je ono snažení o odhalování příčin a jejich vzájemností a nastoupení ofenzivní vzdělávací politiky, těsného spojeného mezi pedagogickou teorií a praxí. Široký záběr řešených problémů byl sice do určité míry limitujícím faktorem z hlediska své různorodosti, ale na druhé straně prokázal, že cesta ke kvalitě vzdělání vede právě přes takto široce koncipovaný výzkum, který nastolenými metodologickými problémy povede ve svých důsledcích k samotné přeměně pedagogiky, tzn. širše poznatků, jejího mezidisciplinárního charakteru, vztahu k pedagogické praxi atd.

Jednání sekce svými podněty v přednesených příspěvcích a diskusních vystoupeních otevřelo cestu k tomuto řešení, položilo akcent na aktuálnost řady otázek a naléhavost jejich řešení.

ZÁVĚRY Z JEDNÁNÍ SEKCE B

HANA KANTORKOVÁ

- Bylo doporučeno usilovat o ustavení České oborové komise (rady) pro doktorandské studium pedagogiky.
- Pomáhat koordinovat doktorandská studia pedagogiky a pedagogickým výzkumem.
- Řešit kurikulární zaměření doktorandského studia v návaznosti na nové pedagogické obory.
- Zmapovat situaci školitelů doktorandského studia - profesorů pedagogiky.
- Které obory schází v doktorandském studiu pedagogiky.
- Jak řešit doktorandské studium primárního vzdělávání.
- Využívat k informacím o doktorandském studiu vzdělávací technologie.
- Otevírat prostor pro autentickou pedagogickou tvorbu v doktorandském studiu.
- Řešit situaci učitelů vyšších odborných škol z hlediska klasifikace.

ZÁVĚRY Z JEDNÁNÍ SEKCE C

BLAHOSLAV KRAUS

V sekci C bylo předneseno 17 diskusních vystoupení, která z různých pohledů charakterizovala současnou žákovskou a studentskou populaci. Vesměs podnítila živou diskusi přítomných. Příspěvky se týkaly životních problémů mládeže, náročných situací, do kterých se dostávají, a jejich řešení, postojů k instituci rodiny, názorů a postojů k národnostní identitě a evropanství, profesní orientace, motivace ke studiu, ale též dosahovaných výsledků ve studiu (znalostí z matematiky a přírodovědných předmětů v mezinárodním kontextu), úspěšnosti absolventů středních škol v praxi i využívání volného času dětí a mládeže.

V celém tomto širokém spektru otázek vycházeli referující vesměs z výzkumů ve většině případů na poměrně reprezentativních souborech, což dovoluje činit jisté zobecňující závěry. Současná mládež řeší řadu problémů od úspěšnosti ve škole, přes problémy v interpersonálních vztazích v rodině, mezi sebou až po problémy zdravotního rázu. Ukazuje se také, že problematické je využívání volného času (sledování televize přesahuje evropský průměr), který tráví převážně mimo rodinu.

Jako nit se řadou příspěvků táhla problematika současné rodiny (její vliv na profesní orientaci, prospěch, hodnotovou orientaci) procházející složitými proměnami, vedoucími k novému pohledu na rodinu ze strany mládeže (odsouvání založení rodiny, preference volného soužití ap.).

Kromě přístupů sledujících více kvantitativní stránku problémů zazněly příspěvky členů Pražské skupiny školní etnografie, které na malých vzorcích přinášejí nečekané pohledy na proměny v sociálním dění ve školní třídě v delším časovém kontextu.

Celkově lze říci, že se v souhrnu projeví jisté varující tendence. Nárůst problémů zdravotních, korespondující s problematikou volného času a jeho využíváním, malá schopnost řešení zátěžových situací - chybí ve větší míře poradenská funkce (školy). Stále převažuje důraz na výkonovou stránku osobnosti, chybí akcent na sociálně psychologický rozměr rozvoje osobnosti (ukázalo se např., že i ekologická příprava učitelů ve svém důsledku vedla k zúžení pohledu na svět a život z aspektů sociálních a posílení aspektů technických, přírodovědných u dětí a mládeže). Ve větší míře je třeba usilovat o přesun vnější motivace ke vzdělání k vnitřní, tedy seberozvoji.

Chybí orientace na vidění naší společnosti v širších evropských souvislostech (ukazuje se, že např. v Polsku jsou na tom lépe).

Je tedy naprosto zřejmé, že je dále nutné a aktuální mapovat, zkoumat populaci žáků, studentů ve všech souvislostech, protože konec našeho století ji zastihl v období složitém, v období vážných proměn.

ZÁVĚRY Z JEDNÁNÍ SEKCE D

VLADIMÍRA SPILKOVÁ

Tato sekce měla z hlediska obsahu velmi široký záběr a byla rozmanitá i z hlediska formy prezentace. Bylo předneseno 14 příspěvků, které se týkaly rozporů mezi proklamovanými transformačními cíli a realitou současné české školy. Jednotliví autoři se věnovali dané problematice z různých úhlů pohledu - od nejobecnějších ke zcela obecným a dílčím.

Z obecných přístupů zaujal např. kritický pohled na český diskurz o transformaci, neslučitelnost cílů a zvolených prostředků, rozpor mezi proklamovanými humanisticky orientovaným pojetím a současnou realitou preference ekonomického instrumentálního myšlení. Další obecněji ladění příspěvky se týkaly vnitřní proměny české školy, zejména kultivace vztahové dimenze výchovy („moudrost a láska jako pilíře proměny školství“, respekt k dítěti a jeho právům apod.).

Další část příspěvků se věnovala současným proměnám v různých vzdělávacích oblastech - technické vzdělávání, odborné vzdělávání (zejména problematika vzdělávacích programů a standardu), ekologická výchova, literární výchova a jazykové vzdělávání (kritická analýza současných učebnic). Velmi zajímavý byl příspěvek geografů k problematice venkovského školství v širších společenských a kulturních souvislostech.

Ostatní příspěvky byly zaměřeny na vybrané problémy transformace. Byly prezentovány inovativní přístupy (zejména z oblasti metod a forem práce) týkající se integrace handicapovaných žáků, kooperativního učení, rozvoje dětské tvořivosti, osobnostního a sociálního rozvoje, kultivace dovednosti řešit konflikty ve vyučování apod. Tyto příspěvky se vyjadřovaly k současnému stavu, hledaly jeho příčiny, nabízely cesty ke zlepšení.

Jistou raritou konference ČAPV bylo vystoupení americké kolegyně, které bylo vedle obsahové zajímavosti ukázkou perfektní formální prezentace.